

Byla C-531/23 [Loredas]ⁱ

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį

Gavimo data:

2023 m. liepos 5 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Tribunal Superior de Justicia del País Vasco (Ispanija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2023 m. birželio 20 d.

Apeliantė:

HJ

Kitos apeliacinio proceso šalys:

US

MU

Pagrindinės bylos dalykas

Socialinė politika – Vienodas požiūris užimtumo ir profesinėje srityje – Darbo laikas – Darbo laiko apskaita – Speciali sistema, taikoma namų ūkio darbuotojams

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą dėl galiojimo – SESV 267 straipsnis – Nacionalinės nuostatos atitiktis Sąjungos teisei – Diskriminacija dėl lyties

ⁱ Šios bylos pavadinimas išgalvotas. Jis neatitinka jokios bylos šalies tikrojo vardo, pavardės ar pavadinimo.

Prejudicinis klausimas

„Ar Direktyvos 2003/88 dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų 3, 5, 6, 16, 17 straipsniai, 17 straipsnio 4 dalies b punktas, 19 ir 22 straipsniai, ES pagrindinių teisių chartijos 31 straipsnio 2 dalis, taikoma atsižvelgiant į Sąjungos jurisprudenciją (2019 m. gegužės 14 d. ESTT sprendimą C-55/18), Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 20 ir 21 straipsniai, EB sutarties 3 straipsnio 2 dalis, 2010 m. liepos 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2010/41/ES dėl vienodo požiūrio į savarankiškai dirbančius vyrus ir moteris principo taikymo 1 ir 4 straipsniai, 2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/54/EB dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo 1, 4 ir 5 straipsniai ir 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyvos 2000/78/EB, nustatančios vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus, 2 ir 3 straipsniai, taip pat siejami su Sąjungos jurisprudencija (2020 m. vasario 20 d. ESTT sprendimu, C-389/2020), turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiama tokia teisės norma, kaip Karaliaus dekreto Nr. 1620/2011 9 straipsnio 3 dalis, pagal kurią darbdavys atleidžiamas nuo pareigos vykdyti darbuotojo darbo laiko apskaitą?“

Nurodytos Sąjungos teisės nuostatos

SESV: 267 straipsnis.

ESS: 2 ir 3 straipsniai.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija: 20 ir 21 straipsniai, 31 straipsnio 2 dalis.

Direktyva 2006/54/EB: 14 straipsnis.

Direktyva 2000/78/EB: 2 ir 3 straipsniai.

Direktyva 2003/88/EB: 3, 5 ir 6 straipsniai.

ESTT sprendimai C-55/18 (44–49 punktai) ir C-389/20.

Nurodytos nacionalinės teisės nuostatos

Estatuto de los Trabajadores (Darbuotojų statutai, toliau – ET) (Karaliaus įstatyminis dekretas Nr. 2/2015): 34 straipsnis ir 35 straipsnio 5 dalis.

Karaliaus dekretas Nr. 1620/2011: 9 straipsnis.

Karaliaus įstatyminis dekretas Nr. 8/2019.

Ley Reguladora de la Jurisdicción Social (Įstatymas dėl darbo teismų veiklos organizavimo): 94 straipsnis.

Ley de Enjuiciamiento Civil (Civilinio proceso įstatymas): 217 straipsnis.

Glaustas faktinių aplinkybių ir proceso pagrindinėje byloje aprašymas

- 1 2021 m. kovo 31 d. darbuotoja HJ – ieškovė pirmojoje instancijoje – fiziniams asmenims US ir MU pareiškė ieškinį dėl atleidimo iš darbo ir reikalavimą sumokėti tam tikras sumas. Šis ieškiny buvo perduotas nagrinėti *Juzgado de lo Social n.º 2 de Bilbao* (Bilbao darbo teismas Nr. 2).
- 2 2021 m. lapkričio 18 d. nutartimi teismas, pažymėjęs, kad ieškovės nurodytas faktines aplinkybes galima laikyti įrodytomis, paprašė bendraatsakovius pateikti darbuotojos darbo laiko apskaitą ir darbo grafiką.
- 3 Bendraatsakoviai teismo prašomų dokumentų nepateikė.
- 4 2023 m. sausio 11 d. *Juzgado de lo Social n.º 2 de Bilbao* priėmė sprendimą, kuriuo iš dalies patenkino ieškinį dėl atleidimo iš darbo ir reikalavimą sumokėti tam tikras sumas, pripažino atleidimą iš darbo nepagrįstu ir įpareigojo atsakovus sumokėti ieškovei 364,39 EUR išaitinę išmoką ir 934,89 EUR atostoginių bei draudimo įmokų.
- 5 Sprendime įrodytomis pripažintos šios aplinkybės: ieškovė teikė paslaugas atsakovams kaip namų ūkio darbuotoja, jos darbo stažas skaičiuojamas nuo 2020 m. rugsėjo 15 d., mėnesinis darbo užmokestis buvo 1 108,33 EUR (su proporcingai skaičiuojamomis draudimo įmokomis), atsakovai darbuotojos neįregistravo socialinio draudimo sistemoje ir 1 000 EUR per mėnesį ieškovei mokėjo banko pavedimu.

Svarbiausi pagrindinės bylos šalių argumentai

- 6 Darbuotoja dėl *Juzgado de lo Social de Bilbao* sprendimo pateikė apeliacinį skundą ir nurodė, kad priėmus šį sprendimą ji tapo neapsaugota ir buvo pažeista jos teisė į veiksmingą teisinę gynybą, todėl pagal įrodinėjimo paprastumo principą turi būti priimtas naujas sprendimas, pagrįstas įrodytomis faktinėmis aplinkybėmis, kurias siekta įrodyti.
- 7 Bendraatsakoviai į teismo posėdį neatvyko ir ieškovės apeliacinio skundo neginčijo.

Glaustas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas

- 8 Pirmosios instancijos teismas nusprendė, kad nebuvo įrodytas nei darbuotojos faktiškai išdirbtas darbo laikas, nei prašomas priteisti darbo užmokestis, todėl

reikalavimas sumokėti darbo užmokesčio skirtumus negali būti patenkintas, nes neginčijama, kad faktiškai mokėtas darbo užmokestis atitiko įrodytą deklaruotą darbo užmokestį.

- 9 Skundžiamame sprendime nustatyta, kad ieškovės pateiktų įrodymų visiškai nepakanka ir kad jos reikalavimai negali būti laikomi įrodytais vien dėl to, kad nepateikta darbo laiko apskaita, nes Karaliaus įstatyminiame dekrete Nr. 8/2019 numatytos kelios išimtys dėl darbo laiko pradžios ir pabaigos žymėjimo, taikomos specialių darbo santykių (kaip antai namų ūkio darbuotojų darbo santykių) srityje.
- 10 Byloje pateiktu klausimu siekiama išsiaiškinti, ar namų ūkio darbuotojai neturi teisės į tai, kad būtų vykdoma jų darbo laiko apskaita, t. y. ar darbdaviai neprivalo šiems darbuotojams pateikti jų darbo laiko apskaitos ir darbo grafiko, priešingai nei paprastai privaloma kitų darbdavių ir darbuotojų atveju. Kolegijos nagrinėjamame sprendime nurodyta, kad pareiga vykdyti darbo laiko apskaitą nenumatyta namų ūkio darbuotojų darbo srityje, todėl tai, kad nepateikta teisme reikalauta apskaita, neturi jokios reikšmės.
- 11 Galutinė teismo sprendimo išvada yra tokia: darbuotoja neturi jokių savo nurodyto darbo laiko įrodymų, taip pat darbo užmokesčio įrodymų, todėl buvo nustatyta mažesnė išeitinė išmoka ir atmesta didelė dalis jos reikalavimo dėl darbo užmokesčio, nes trūksta įrodymų. Sprendime konstatuota, kad dėl darbuotojos – ieškovės – nepateikta įrodymų motyvuojant tuo, kad nėra pareigos vykdyti darbo laiko apskaitos, kai darbuotojas dirba namų ūkyje.
- 12 Šis teismo sprendimas, dėl kurio pateiktas apeliacinis skundas, turi tiesioginį poveikį Sąjungos teisei ir ESTT pateiktam jos aiškinimui, vertinant dviem požiūriais: a) atsižvelgiant į pareigą laikytis maksimalaus darbo laiko ir atitinkamą darbdavių pareigą vykdyti to darbo laiko apskaitą (Direktyva 2003/88); b) atsižvelgiant į draudimą diskriminuoti dėl lyties moteris, kurios sudaro 95 % namų ūkio darbuotojų (2022 m. vasario 24 d. ESTT sprendimas C-389/20) ir kurioms, palyginti su vyrais, turi būti taikomas vienodas požiūris visose srityse, įskaitant darbo laiką (Direktyva 2006/54).

Reikia nustatyti, ar Ispanijos teisės norma, būtent Karaliaus dekreto Nr. 1620/11 9 straipsnio 3 dalis, kurioje reglamentuojami darbo santykiai šeimos ūkyje, atitinka Sąjungos teisę ir joje įtvirtintus principus. Pagal šią teisės normą darbdaviai atleidžiami nuo pareigos namų ūkio srityje vykdyti darbo laiko apskaitą, priešingai nei kitų sričių darbdaviai, kuriems ši pareiga taikoma (ET 34 straipsnio 9 dalis ir 35 straipsnio 5 dalis). ESTT turi išnagrinėti tokį namų ūkio darbuotojams taikomą skirtingą požiūrį, nes jis gali pažeisti Sąjungos teisės aktus lygybės ir darbo laiko organizavimo srityje.

Sala de lo Social del Tribunal Superior de Justicia del País Vasco (Baskų krašto aukštesniojo teisingumo teismo Darbo bylų kolegija) kyla rimtų abejonių, ar Karaliaus dekreto Nr. 1620/2011 9 straipsnio 3 dalis atitinka Sąjungos teisę, vertinant dviem požiūriais:

- a) atsižvelgiant į Direktyvą 2003/88. Pareiga vykdyti darbo laiko apskaitą yra būtina siekiant kontroliuoti, kaip laikomasi maksimalaus darbo laiko apribojimų, ir reikalauti apmokėti viršvalandžius. Be to, kyla rizika, kad dėl darbo laiko nebus paisoma privalomo poilsio laiko, o tai gali būti pavojinga sveikatai, taip pat galimi piktnaudžiavimo atvejai išnaudojant silpnesnę darbo santykių šalį. Kadangi namų ūkio srityje darbdaviai neprivalo vykdyti apskaitos, darbuotojams labai sunku įrodyti faktiškai dirbtą laiką ir jie atsiduria itin sudėtingoje padėtyje siekdami pagrįsti savo reikalavimus. Tokia pasekmė gali prieštarauti Direktyvai 2003/88 ir jos aiškinimui, kurį ESTT pateikė visų pirma sprendime C-55/18, – pagal šį sprendimą pareiga įrodyti, kiek laiko buvo dirbta, tenka darbdaviui. Kaip numatyta to Teisingumo Teismo sprendimo 60 punkte, valstybės narės turi įpareigoti darbdavius sukurti sistemą, leidžiančią apskaičiuoti darbo laiką. ESTT savo sprendime taip pat pažymėjo, kad darbo santykiuose darbuotojas yra silpnesnė šalis, todėl būtina užkirsti kelią tam, kad darbdavys turėtų galimybę apriboti jo teises (44 punktas). 49 punkte nurodyta, kad objektyvus ir patikimas kasdienio ir savaitės darbo valandų skaičiaus apskaičiavimas yra esminis nustatant, pirma, ar buvo laikomasi maksimalios savaitės darbo trukmės ir, antra, ar buvo laikomasi minimalių dienos ir savaitės poilsio laikotarpių;
- b) atsižvelgiant į vienodo požiūrio ir nediskriminavimo principą, įtvirtintą Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 20 ir 21 straipsniuose. Kolegija mano, kad būtina atsižvelgti į tai, jog darbuotoja ieškovė yra moteris. Ji priklauso namų ūkio darbuotojų grupei, kuri yra akivaizdžiai „feminizuota“, t. y. sudaryta beveik vien iš moterų. Kaip teigiama ESTT sprendime C-389/20, 95 % namų ūkio darbuotojų yra moterys. Atsižvelgiant į tai, kyla rimtų abejonių dėl joms taikomo skirtingo požiūrio vykdant darbo laiko apskaitą, palyginti su vyrais. Teisė vykdyti darbo laiko apskaitą užtikrinama visiems darbuotojams vyrams, tačiau jos neturi namų darbuotojos moterys pagal šiuo metu galiojančio Karaliaus dekreto Nr. 1620/11 9 straipsnio 3 dalį. Šis skirtingas požiūris turi būti nagrinėjamas atsižvelgiant į Sąjungos teisę. Reikia užtikrinti, kad nurodytas Karaliaus dekretas nelemtų netiesioginės diskriminacijos dėl lyties, ir nustatyti, ar dėl tos iš pažiūros neutralios teisės normos darbuotoja ieškovė yra netiesiogiai diskriminuojama dėl lyties.